

VLIV VĚKU A POHLAVÍ OBYVATELSTVA NA ŽIVOT OBCE

Světový den bydlení v říjnu 1997 měl motto "Města budoucnosti". Materiály vydané k té příležitosti Střediskem OSN pro bydlení (UNCHS) obsahovaly řadu podnětů, na něž by se měly zaměřit národní orgány, zajišťující realizaci akcí, spojených s tímto dnem a uvedeným mottem. Jedním z nich bylo zhodnotit význam rozdílů v početním zastoupení mužů a žen všech generací v obyvatelstvu obce nebo města na jejich život a vývoj.

Základní otázkou bylo, do jaké míry mohou muži nebo ženy, resp. obě pohlaví, ve vzájemné dohodě ovlivnit společenskou situaci v obci, v níž žijí, do jaké míry se to které pohlaví s obcí ztotožňuje a co jsou takto diferencovaní obyvatelé ochotni a schopni pro ni vykonat. Čili: mohou vztahy mezi pohlavími ovlivnit politiku obce?

Vychází se ze skutečnosti, že každé pohlaví má v určité situaci zvláštní úlohu a zvláštní odpovědnost, odlišnou od druhého pohlaví. Správně bylo zdůrazněno, že jde vždy o konkrétní "historickou a sociálně ekonomickou" situaci příslušné obce, většinou bez zřetele na širší územní či celonárodní okolnosti. Vliv pohlaví se pak bude v konkrétních situacích lišit u starousedlíků, přistěhovalců, bude se lišit podle zaměstnání, profesí, vzdělání, bude odlišný u různých etnik nebo ras a hlavně také podle věku.

Analýza těchto aspektů by měla přispět k řešení nejen současných problémů života obce, ale také při realizaci projektů "Města budoucnosti" v národních měřítcích. Program se přimlouvá za snížení problémovosti soužití obyvatel obce, které by mělo ovlivnit zlepšení životních podmínek všech obyvatel jako jednotlivců i jako celku, a tím by mělo vést i ke zvýšení pozitivních stránek života v obci.

Světový den bydlení proběhl u nás bez zájmu veřejnosti a také bez většího zájmu sdělovacích prostředků. Přitom každoroční Světový den bydlení má podnětné heslo, které se dá aplikovat nejen v celosvětovém měřítku, ale také v měřících národních.

Vydeme-li např. z některých demografických a sociálně ekonomických poznatků o profilu našich obcí a měst, zjistíme, že i pro naše poměry lze vycházet z cenných porovnání sociálně ekonomických charakteristik obyvatelstva a z toho vyplývajících odlišných podmínek pro život konkrétních obcí a měst. Jen např. rozdíly ve věkovém složení obcí předznamenávají značné rozdíly podmínky jejich rozvoje. V současné době např. víme, že v obcích do 200 obyvatel představují děti mladší 15 let pouze 15,6 % obyvatelstva, ale obyvatelé starší 60 let tvoří 24,6 % jejich populace. Naopak ve městech s 10 000 a více obyvateli je dětí 17,5 %, ale starého obyvatelstva rovněž 17,5 %. Největší podíl dětí při současně nejnižším podílu starého obyvatelstva žije v obcích s 5 000 - 9 999 obyvateli, kde je tento poměr 18,8 % : 16,8 %. Již z těchto ukazatelů vyplývají různé podmínky rozvoje obcí uvedených velikostí.

V České republice je 134 obcí, které mají 10 000 a více obyvatel. Některé se svými charakteristikami diametrálně liší, právě v tom smyslu, který mělo na mysli letošní heslo Světového dne bydlení. Máme "stará města" a "mladá města", měříme-li je podíly obyvatelstva různého věku, máme města s vyšším nebo nižším podílem žen. Podle sčítání lidu 1991 byl mladým městem např. Bruntál nebo Sokolov, kde podíl dětí byl 25,9 %, resp. 22,6 %, a podíl obyvatelstva v poprodukčním věku (muži 60 a více, ženy 55 a více let) pouze 12,8 % resp. 14,0 % při celostátním ukazateli 21,0 % u obou věkových skupin. Jako příklad "starých měst" možno uvést naopak Čáslav nebo Kyjov s podíly 22,0 % resp. 19,7 % obyvatel v poprodukčním věku. Charakteristiky všech těchto měst se do současnosti změnily jen málo.

Jaké jsou ostatní sociálně ekonomické podmínky těchto náhodně vybraných měst? Ty se značně liší: najednou vidíme, že v Bruntále připadalo ze 100 ekonomicky

činných obyvatel na pracující v průmyslu pouze 28,8 pracovníků, kdežto v Sokolově 43,8 %; na pracující v terciárním sektoru připadalo v Bruntále 47,4 %, kdežto v Sokolově pouze 38,2 % pracovníků. V Čáslavi byl poměr ekonomicky činných v uvedených odvětvích 30,2 % : 50,9 % a v Kyjově 41,2 % : 36,0 %. Rozdíly jsou ale také v poměru pohlaví. Zde mají "mladá města" menší převahu žen nad muži než "stará města", protože na to má vliv právě odlišné věkové složení. Ve "starých městech" je převaha žen větší než v "mladých městech" protože se ženy dožívají vyššího věku a tím se jejich převaha v populaci zvyšuje. Zajímavé a pro jednotlivá města důležité je průměrné vzdělání jejich obyvatel. Nelze zcela jednoznačně říci, že města s vyšším podílem pracujících ve službách a celé terciární sféře mají obyvatelstvo s vyšším vzděláním a naopak. Rozdíly jdou v tomto směru napříč městy a nesouvisejí jednoznačně s ekonomickým charakterem obyvatelstva měst. Jinak je tomu z okresního pohledu, kde mezi ekonomickým charakterem okresu a vzdělaností úrovní obyvatelstva jsou mnohem užší vazby.

Několik uvedených ukazatelů a jejich srovnání svědčí o tom, že analýza obyvatelstva podle různých charakteristik potvrzuje nutnost vycházet při plánování rozvojových programů ze složení obyvatelstva konkrétních obcí a měst, aby řízení obce bylo racionální a efektivní a vedlo k uspokojování potřeb a ambic obyvatelstva. Aktivní přístup zastupitelstev měst k této otázce potvrdila anketa provedená Terplanem u všech měst s více než 10 tis. obyvatel k otázkám komunální politiky. Její výsledky potvrdily, že samospráva šetřených měst měla dobré informace o sociálně ekonomické problematice měst a byla schopna vyslovit se odpovědně i k jejich perspektivě.

Alois Andrlé